

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Zasady oceniania rozwiązań zadań
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmiot:</i>	Filozofia
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Formy arkusza:</i>	MFIP-R0-100, MFIP-R0-200, MFIP-R0-300, MFIP-R0-400
<i>Termin egzaminu:</i>	9 maja 2023 r.
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	28 czerwca 2023 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024 ¹	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: [...] <i>Medytacje o życiu godziwym</i> Tadeusza Kotarbińskiego [...]. III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 4) o przyczynowość (determinizm – indeterminizm). 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 3) o wolność woli (libertarianizm – fatalizm – kompatybilizm).

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

D

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. 2022 poz. 1246).

Zadanie 2. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: [...] <i>Medytacje o życiu godziwym</i> Tadeusza Kotarbińskiego [...]. III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 4) o przyczynowość (determinizm – indeterminizm). 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 3) o wolność woli (libertarianizm – fatalizm – kompatybilizm).

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne podanie tezy determinizmu przyczynowego i tezy fatalizmu.

1 pkt – poprawne podanie tezy determinizmu przyczynowego ALBO poprawne podanie tezy fatalizmu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Teza determinizmu przyczynowego:

„Każde zdarzenie ma przyczynę i jest tej przyczyny całkowicie określonym i koniecznym skutkiem.”

ALBO

Jest to teza, że stan świata w dowolnej chwili, w połączeniu z prawami przyrody, wyznacza jednoznacznie stan świata w dowolnej innej chwili.

Teza fatalizmu:

„Od niczych działań nic w przyszłości nie zależy.”

ALBO

Przynajmniej niektóre zdarzenia przyszłe są nieuniknione w takim sensie, że działania ludzkie nie mają na nie wpływu.

Zadanie 3. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: [...] <i>Medytacje o życiu godziwym</i> Tadeusza Kotarbińskiego [...]. III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 4) o przyczynowość (determinizm – indeterminizm). 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 3) o wolność woli (libertarianizm – fatalizm – kompatybilizm).

Zasady oceniania

2 pkt – zaznaczenie trzech poprawnych odpowiedzi.

1 pkt – zaznaczenie dwóch poprawnych odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1. F

2. F

3. P

Zadanie 4. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w niej argumentacji [...].	I. Kultura logiczna. 2. Logiczne wady wypowiedzi: sprzeczność wewnętrzna [...]. Zdający: 2) odróżnia wyrażenia sprzeczne wewnętrznie od wyrażen fałszywych i nonsensownych. II. Elementy historii filozofii. 13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: [...] <i>Medytacje o życiu godziwym</i> Tadeusza Kotarbińskiego [...].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne zaznaczenie nazwy zarzutu oraz poprawne wyjaśnienie.

1 pkt – poprawne zaznaczenie nazwy zarzutu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Nazwa zarzutu: C

Przykładowe wyjaśnienie: W pierwszym akapicie Tadeusz Kotarbiński formułuje wobec fatalizmu zarzut wewnętrznej sprzeczności. Fatalista zaleca nam powstrzymanie się od wszelkich postanowień, a ponieważ takie powstrzymanie samo jest odmianą postanowienia, zaleca nam, byśmy postanowili nie podejmować żadnych postanowień – co jest wewnętrznie sprzeczne.

Zadanie 5. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	I. Elementy historii filozofii. 13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: [...] <i>Medytacje o życiu godziwym</i> Tadeusza Kotarbińskiego [...]. III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 4) o przyczynowość (determinizm – indeterminizm). 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 3) o wolność woli (libertarianizm – fatalizm – kompatybilizm).

Zasady oceniania

2 pkt – podanie dwóch poprawnych argumentów.

1 pkt – podanie jednego poprawnego argumentu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

- Ponieważ wszystko jest z góry wyznaczone przez przyczyny wcześniejsze od naszych postanowień, to od niczych działań nic w przyszłości nie zależy.
- Przekonanie, że istnieje możliwość wyboru jednego działania spośród wielu (jednej możliwości spośród wielu), jest fałszywe, gdyż tylko jedna z możliwości jest „z góry przyczynowo wyznaczona” – nie ma różnych możliwości (wyboru); wybór jednej z możliwości jest iluzją.

Zadanie 6.1. (0–1)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: [...] <i>Medytacje o życiu godziwym</i> Tadeusza Kotarbińskiego [...]. III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 4) o przyczynowość (determinizm – indeterminizm). 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 3) o wolność woli (libertarianizm – fatalizm – kompatybilizm).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z poprawnym uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: Według Tadeusza Kotarbińskiego to, że Zeus wcześniej przewidział wybór Parysa, nie odbiera wolności woli Parysa.

Przykładowe uzasadnienie: Jak pisze Tadeusz Kotarbiński: „Bo cóż to znaczy, że ktoś dokonał wyboru? Czyż to nie znaczy, że pomyślał, iż albo jedno trzeba zrobić, albo drugie, porównał obie perspektywy, uznał jedną z nich za lepszą i postanowił postarać się o nią właśnie”. Wszechwiedza (przed-wiedza) boska nie uniemożliwia tak rozumianego wyboru. Nawet jeśli Zeus z góry wie, co zrobi Parys, to Parys wciąż może przedstawić sobie różne opcje działania, porównać je, wybrać najlepszą z nich i ją zrealizować.

Zadanie 6.2. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	III. Wybrane problemy filozofii. 7. Wybrane spory estetyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 2) o istotę sztuki (koncepcja klasyczna – alternatywna definicja sztuki Władysława Tatarkiewicza).

Zasady oceniania

2 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi wraz z trafnym uzasadnieniem.

1 pkt – zaznaczenie poprawnej odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

C

Przykładowe uzasadnienie: Obraz A. Kauffman jest dziełem sztuki w świetle klasycznej koncepcji sztuki, gdyż jest dziełem ludzkim świadomie wytworzonym zgodnie z ustalonymi regułami / kanonami piękna. Dzieło sztuki jest celowym i rozumnym wytworem człowieka, naśladującym naturę i uzupełniającym występujące w niej braki.

Obraz ten jest również dziełem sztuki w świetle alternatywnej definicji sztuki, gdyż jest wytworem, który wywołuje u odbiorcy zachwyt.

Zadanie 7. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: [...] <i>Medytacje o życiu godziwym</i> Tadeusza Kotarbińskiego [...]. III. Wybrane problemy filozofii. 2. Wybrane spory metafizyczne (ontologiczne). Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 4) o przyczynowość (determinizm – indeterminizm). 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 3) o wolność woli (libertarianizm – fatalizm – kompatybilizm).

Zasady oceniania

2 pkt – podanie poprawnej nazwy stanowiska wraz z wyjaśnieniem.

1 pkt – podanie poprawnej nazwy stanowiska.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Stanowisko: Inkompatybilizm.

Wyjaśnienie: Inkompatybilizm to stanowisko głoszące, że determinizm jest niezgodny z istnieniem wolnej woli.

ALBO

Stanowisko: Kompatybilizm.

Wyjaśnienie: Kompatybilizm to stanowisko głoszące, że determinizm jest zgodny z istnieniem wolnej woli.

Zadanie 8. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. V. Umiejętność stawiania pytań światopoglądowych (w tym moralnych) i poszukiwania odpowiedzi na nie z wykorzystaniem wiedzy filozoficznej.	II. Elementy historii filozofii. 13. Filozofia analityczna. Zdający: 3) analizuje fragment jednego z następujących tekstów: [...] <i>Medytacje o życiu godziwym</i> Tadeusza Kotarbińskiego [...]. III. Wybrane problemy filozofii. 4. Wybrane spory antropologiczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 3) o wolność woli (libertarianizm – fatalizm – kompatybilizm) 5. Wybrane spory etyczne. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 2) o sposób formułowania i uzasadniania ocen moralnych (konsekwencjalizm, w szczególności utylitaryzm – nonkonsekwencjalizm, w szczególności deontologizm kantowski).

Zasady oceniania

2 pkt – podanie poprawnej tezy konsekwencjalizmu wraz z trafnym wyjaśnieniem.

1 pkt – podanie poprawnej tezy konsekwencjalizmu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Teza: O moralnej słuszności ocenianych działań przesądzą ich konsekwencje.

Wyjaśnienie: Z punktu widzenia konsekwencjalizmu etycznego dobre intencje sprawcy nie odgrywają żadnej istotnej roli, ponieważ o moralnej ocenie działania rozstrzygają jedynie skutki działania – tymczasem intencja podmiotu moralnego nie jest skutkiem ocenianego działania, lecz je poprzedza.

Zadanie 9. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje następujące treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii poziomu podstawowego: 2) filozofia Platona jako paradygmat metafizyki antynaturalistycznej (punkt VI); 7) początki filozoficznej teologii (punkt XI).

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne podanie przyczyny niedoskonałości wskazanej przez Platona i przez św. Augustyna z Hippony.

1 pkt – poprawne podanie przyczyny niedoskonałości wskazanej przez Platona ALBO przez św. Augustyna z Hippony.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Przyczyna wskazana przez Platona: Upadek duszy ze świata Idei lub połączenie duszy z ciałem.

Przyczyna wskazana przez św. Augustyna z Hippony: Grzech pierworodny lub utrata łaski boskiej.

Zadanie 10. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym lub definicyjnym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 2) rozstrzyga, czy dane zdanie wynika logicznie lub definicyjnie z innego zdania lub zbioru zdań; 3) odtwarza schemat, na którym opiera się określone wnioskowanie; 4) zna i stosuje przykładowe schematy wnioskowań ([...] sylogizm hipotetyczny [...]).

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wskazanie, które ze zdań A–C wynika logicznie ze zbioru I–II oraz poprawne uzasadnienie.

1 pkt – poprawne wskazanie, które ze zdań A–C wynika logicznie ze zbioru I–II.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Ze zbioru zdań I–II wynika logicznie zdanie B.

Przykładowe uzasadnienie: Zdanie B wynika logicznie ze zbioru zdań I–II według schematu sylogizmu hipotetycznego: $[(p \rightarrow q) \wedge (q \rightarrow r)] \rightarrow (p \rightarrow r)$, co jest równoznaczne z tym, że nie może być tak, aby konkluzja zdań I. i II. była prawdziwa, a wniosek był zdaniem fałszywym.

Zadanie 11. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 12. Egzystencjalizm. Zdający: 1) wymienia ważniejsze cechy, odmiany i przedstawicieli (w tym prekursorów) egzystencjalizmu; 3) objaśnia pojęcie sytuacji granicznej według Karla Jaspersa; 4) analizuje fragmenty następujących tekstów: <i>Wprowadzenie do filozofii</i> Karla Jaspersa (rozdz. 2 <i>Źródła filozofii</i>) [...].

Zasady oceniania

2 pkt – podanie autora tekstu oraz poprawne rozstrzygnięcie wraz z trafnym uzasadnieniem.

1 pkt – podanie autora tekstu ALBO poprawne rozstrzygnięcie wraz z trafnym uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Autor dzieła: Karl Jaspers

Rozstrzygnięcie: Zdumienie nie jest początkiem, lecz źródłem filozofowania.

Przykładowe uzasadnienie: Karl Jaspers odróżnia początek od źródeł filozofowania.

Początek rozumie chronologicznie, jako określoną w czasie postać filozofowania, a źródło pojmuje merytorycznie.

Zadania 12. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Świadomość znaczenia filozofii jako istotnej części dziedzictwa kultury śródziemnomorskiej. II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym lub definicyjnym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 1) odróżnia w rozumowaniu przesłanki od wniosku oraz formułuje przesłanki pominięte w entymemacie; 3) odtwarza schemat, na którym opiera się określone wnioskowanie.

Zasady oceniania

2 pkt – podanie dwóch poprawnych racji.

1 pkt – podanie jednej poprawnej racji.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Racja 1.: Wydany przez Kreona zakaz był niezgodny z nakazami (prawami) boskimi.

Racja 2.: Nie ma większej chwały niż pogrzebanie brata – pogrzebanie brata jest wyrazem miłość.

Zadania 13. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Świadomość znaczenia filozofii jako istotnej części dziedzictwa kultury śródziemnomorskiej. II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska. VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym lub definicyjnym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 1) odróżnia w rozumowaniu przesłanki od wniosku oraz formułuje przesłanki pominięte w entymemacie; 3) odtwarza schemat, na którym opiera się określone wnioskowanie.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne podanie zarzutu oraz odpowiedzi na ten zarzut.

1 pkt – poprawne podanie zarzutu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Zarzut: Kreon twierdzi, że mieszkańcy Teb nie popierają wyboru Antygony / „Nikt poza tobą tak nie sądzi w Tebach”.

Odpowiedź na zarzut (za lub przeciw): Zarzut jest niezasadny. Antygona zauważa, że mieszkańcy Teb mówią tak jedynie ze strachu przed Kreonem, a ich prawdziwe przekonanie jest inne. Poza tym nawet gdyby ludzie zgadzali się z Kreonem, to z faktu, iż uważa się coś za niewłaściwe nie wynika, że faktycznie jest to niewłaściwe.

Zadania 14. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Świadomość znaczenia filozofii jako istotnej części dziedzictwa kultury śródziemnomorskiej. II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	III. Wybrane problemy filozofii. 8. Wybrane spory z zakresu filozofii polityki. Zdający, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory: 4) o podstawy prawa stanowionego (pozytywizm prawniczy – teoria prawa naturalnego).

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne podanie dwóch cech „boskich praw” oraz trafne rozstrzygnięcie wraz z poprawnym uzasadnieniem.

1 pkt – poprawne podanie dwóch cech „boskich praw” ALBO trafne rozstrzygnięcie wraz z poprawnym uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Cechy „praw boskich”: odwieczność, trwałość.

Rozstrzygnięcie: Do pozytywizmu prawniczego jest bardziej zbliżona koncepcja Kreona.

Przykładowe uzasadnienie: Pozytywizm prawniczy jest poglądem, na gruncie którego twierdzi się, że normy prawne nie wymagają swojego ugruntowania w normach moralnych, a samo prawo pochodzi od suwerena i obowiązuje jedynie w określonym czasie. Antygona sprzeciwiła się nakazowi Kreona, przywołując racje moralne i odwołując się do prawa boskiego, którego normy uznała za odwieczne i trwałe. Kreon odwoływał się do prawa ustalonego przez siebie.

Zadania 15. (0–2)

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	I. Kultura logiczna. 1. Podstawowe kategorie logiczne języka: nazwy i zdania. Zdający: 1) wskazuje w odpowiednich tekstach nazwy i zdania w sensie logicznym; 3) odróżnia zdania w sensie logicznym od imperatywów (nakazów) [...].

Zasady oceniania

2 pkt – trzy poprawne odpowiedzi.

1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1. D

2. B

3. A

Zadania 16. (0–30)**Wymaganie ogólne**

IX. Umiejętność pisania tekstu (eseju) filozoficznego, w którym – korzystając ze zdobytej wiedzy z zakresu logiki i historii filozofii – identyfikuje się i rozpatruje określone poglądy filozoficzne.

Temat 1.

Dwie rzeczy napełniają umysł coraz to nowym wzmagającym się podziwem i czcią, im częściej i trwalej nad nimi się zastanawiamy: niebo gwiazdziste nade mną i prawo moralne we mnie.

Immanuel Kant

Czy według Immanuela Kanta prawo moralne można pogodzić z autonomią człowieka? Przedstaw jego koncepcję prawa moralnego na tle sporu autonomizmu z heteronomizmem w etyce.

Temat 2.

Człowiek bywa niekiedy tak różny od samego siebie, jak od drugih.

La Rochefoucauld

Czy podzielasz pogląd wyrażony w maksymie La Rochefoucaulda? Rozważ ten problem w kontekście sporu o zmienność i niezmienność człowieka.

Zasady oceniania**1. Spełnienie formalnych warunków polecenia**

- W wypracowaniu znajduje się co najmniej jeden z dwóch kluczowych elementów stanowiska zdającego: wyjaśnienie tematu wypracowania lub teza zdającego. ORAZ - W wypracowaniu przedstawiony jest pogląd przynajmniej jednego filozofa lub znajduje się w nim odwołanie do co najmniej jednego tekstu filozoficznego. ORAZ - Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną.	1 pkt
- Wypracowanie nie spełnia dowolnego z warunków wymaganych do otrzymania 1 punktu. ALBO - Wypracowanie jest napisane w formie planu albo w punktach.	0 pkt

Uwaga: Jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (Kryterium 1. – *Spełnienie formalnych warunków polecenia*)

1. Na stanowisko zdającego składają się wyjaśnienie tematu wypracowania oraz teza zdającego powiązana z tematem pracy.
 - a) Wyjaśnienie tematu polega na podaniu stosownych znaczeń kluczowych terminów lub twierdzeń zawartych w poleceniu oraz na wskazaniu na ewentualne związki między nimi.
 - b) Teza wypracowania, to zdanie wyrażające określone przekonanie zdającego (jego opinię), odniesione do zagadnienia wskazanego w poleceniu. Teza zdającego nie musi być oryginalna – wystarczy, że zdający opowie się za określonym poglądem filozoficznym, powiązany z tematyką pracy. Teza może również mieć postać hipotezy, której poprawność zdający ocenia w swojej pracy. Teza wypracowania w każdej swej postaci wymaga stosownego uzasadnienia.
 - c) Zdający nie musi opowiadać się za określonym rozwiązaniem zagadnienia omawianego w wypracowaniu, jest jednak wówczas zobowiązany jednoznacznie ten fakt zakomunikować, podając racje na rzecz takiej koncepcji wypracowania.
2. W wypracowaniu zdający powinien omówić co najmniej jeden z poglądów filozoficznych, jednego z filozofów wymienionych w podstawie programowej lub odwołać się do co najmniej jednego tekstu filozoficznego wskazanego w podstawie programowej.
3. Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną, jeżeli zawiera co najmniej jeden akapit argumentacyjny, czyli taki, w którym znajduje się co najmniej jeden argument powiązany z tematyką pracy.

2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe

Uwaga: jeżeli ostateczna liczba punktów przyznana w kryterium *Kompetencje filozoficzne i kulturowe*, wynosi 0 pkt, wówczas w pozostałych kryteriach (*Kompozycja wypowiedzi* oraz *Język wypowiedzi*) przyznaje się 0 pkt.

2.1. Sformułowanie stanowiska

Zadowolające wyjaśnienie tematu wypracowania oraz jasno sformułowana teza.	4 pkt
Zadowolające wyjaśnienie tematu wypracowania, lecz nie w pełni jasno sformułowana teza ALBO jasno sformułowana teza, lecz nie w pełni zadowolające wyjaśnienie tematu wypracowania.	3 pkt
Jasno sformułowana teza, lecz brak (zadowolającego) wyjaśnienia tematu wypracowania ALBO zadowolające wyjaśnienie tematu wypracowania, lecz brak (jasno) sformułowanej tezy ALBO nie w pełni zadowolające wyjaśnienie tematu wypracowania oraz nie w pełni jasno sformułowana teza.	2 pkt
Nie w pełni zadowolające wyjaśnienie tematu wypracowania (i brak sformułowanej tezy) ALBO nie w pełni jasno sformułowana teza (i brak wyjaśnienia tematu).	1 pkt
Brak wyjaśnienia tematu (lub wyjaśnienie niepoprawne) i brak tezy (lub teza sformułowana w sposób niezrozumiały).	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.1. – Sformułowanie stanowiska)

1. Przez sformułowanie stanowiska zdającego rozumie się wyjaśnienie tematu wypracowania oraz sformułowanie powiązanej z tematem tezy.
2. Wyjaśnienie tematu:
 - a) wyjaśnienie tematu jest zadowolające, gdy zdający wyjaśnił rzetelnie kluczowe terminy lub twierdzenia występujące w poleceniu oraz poprawnie wyjaśnił ewentualne związki między nimi
 - b) wyjaśnienie jest nie w pełni zadowolające, gdy zdający nie wyjaśnił rzetelnie wszystkich istotnych dla jasnego zrozumienia tematu terminów lub twierdzeń występujących w sformułowaniu polecenia lub gdy nie wyjaśnił (albo gdy uczynił to w sposób nierzetelny) istotnych dla zrozumienia tematu związków między występującymi w sformułowaniu tematu twierdzeniami.
3. Sformułowanie tezy:
 - a) teza zdającego jest jasno sformułowana, gdy łącznie spełnia następujące warunki:
 - zdający rzetelnie wyjaśnił występujące w niej kluczowe terminy
 - teza ta dotyczy tematu wypracowania
 - teza nie ulega zmianie w trakcie wywodu lub jej zmiana ma swoje uzasadnienie
 - b) teza zdającego nie jest w pełni jasno sformułowana, gdy nie zostaje spełniony co najmniej jeden z warunków wymienionych wyżej.

2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii

Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione ORAZ funkcjonalne i rzetelne odwołanie do przynajmniej jednego tekstu filozoficznego; brak błędów rzeczowych.	5 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione; brak błędów rzeczowych.	4 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; dopuszczalny jeden błąd rzeczowy.	3 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; dopuszczalne dwa błędy rzeczowe.	2 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; dopuszczalne trzy błędy rzeczowe.	1 pkt
Brak przywołania myśli filozoficznej przynajmniej jednego filozofa ALBO przywołanie myśli filozoficznej niespełniające warunku funkcjonalności lub rzetelności ALBO cztery i więcej błędów rzeczowe.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.2. – Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii)

- Przywołanie określonego poglądu filozoficznego i odwołanie się do tekstu filozoficznego ocenia się w aspekcie ich funkcjonalności i rzetelności. Przywołanie to może być pogłębione lub niepogłębione:
 - przywołanie poglądu filozoficznego lub odwołanie do tekstu filozoficznego jest funkcjonalne wówczas, gdy stanowi element wyводу zdającego i mieści się w tematyce pracy
 - przywołanie poglądu filozoficznego lub odwołanie do tekstu filozoficznego jest rzetelne wówczas, gdy rozumienie tego poglądu lub tekstu jest zgodne z obecnym stanem wiedzy filozoficznej
 - przywołanie poglądu filozoficznego jest pogłębione wówczas, gdy zdający nie tylko przedstawia stosowną myśl w sposób funkcjonalny i rzetelny, ale również gdy przeprowadza analizę filozoficzną prezentowanego poglądu (np. przez wyjaśnianie występujących w nim pojęć)
 - przez wywód zdającego rozumie się sformułowane przez niego stanowisko wraz z jego uzasadnieniem. W ramach wyводу występują względnie autonomiczne elementy strukturalne i treściowe, pomiędzy którymi zachodzą stosowne związki – w tym przede wszystkim związki logiczne – umożliwiające zrozumienie przedstawianych przez zdającego zagadnień filozoficznych w ich powiązaniu z wyrażonym przez zdającego stanowiskiem i jego uzasadnieniem.

5. Błąd rzeczowy – to błąd świadczący o:

- a) nieznamomości przywołanej myśli, zarówno co do jego treści, jak i co do autorstwa
- b) nieznamomości zawartości przywołanego tekstu (filozoficznego lub pozafilozoficznego), do którego odwołuje się zdający
- c) nieuprawnionej interpretacji fragmentu lub fragmentów przywołanych tekstów filozoficznych lub pozafilozoficznych
- d) niepoprawnym rozumieniu lub niepoprawnym zastosowaniu terminów lub twierdzeń filozoficznych.

2.3. a) Uzasadnienie – argumentacja na rzecz stanowiska

W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa funkcjonalne argumenty, w tym jeden pogłębiony; co najmniej jeden z argumentów ma postać poprawnego wniosku; brak błędów logicznych w argumentacji.	6 pkt
W ramach uzasadnienia występują dwa funkcjonalne argumenty lub jeden funkcjonalny argument pogłębiony; co najmniej jeden argument ma postać poprawnego wniosku; brak błędów logicznych w argumentacji.	5 pkt
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa funkcjonalne argumenty, w tym jeden pogłębiony; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	4 pkt
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa funkcjonalne argumenty; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	3 pkt
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	2 pkt
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej dwa błędy logiczne w argumentacji.	1 pkt
Brak uzasadnienia ALBO w ramach uzasadnienia nie występuje żaden funkcjonalny argument ALBO trzy (lub więcej) błędów logicznych w argumentacji.	0 pkt

2.3. b) Uzasadnienie – kontrargumentacja (zarzuty)

Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, brak błędów logicznych w kontrargumentacji.	3 pkt
Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	2 pkt
Jeden zarzut funkcjonalny; najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	1 pkt
Brak kontrargumentacji (brak przynajmniej jednego zarzutu) ALBO żaden kontrargument nie spełnia warunku funkcjonalności ALBO dwa (lub więcej) błędy logiczne w kontrargumentacji.	0 pkt

2.3. c) Uzasadnienie – odpowiedź na zarzuty

Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; brak błędów logicznych w odpowiedzi.	3 pkt
Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi.	2 pkt
Funkcjonalna odpowiedź na jeden zarzut, najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi.	1 pkt
Brak odpowiedzi na zarzut (zarzuty) ALBO żadna z odpowiedzi na zarzut (zarzuty) nie spełnia warunku funkcjonalności ALBO dwa (lub więcej) błędy logiczne w ramach odpowiedzi na zarzut.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.3. – Uzasadnienie)

1. Uzasadnienie stanowiska zdającego to zabieg polegający na podaniu racji (przede wszystkim racji logicznych) na rzecz prezentowanej tezy. Te racje mogą implikować tę tezę lub ją uprawdopodobniać. Sformułowanie tezy wraz z jej uzasadnieniem stanowi kluczową część wyводу zdającego.
2. Uzasadnienie tezy to inaczej argumentacja na rzecz tej tezy. Argumentacja zdającego może mieć strukturę prostą lub złożoną. W ramach wyводу zdającego mogą występować argumenty i kontrargumenty (o różnej postaci):
 - a) argumentacja logiczna o strukturze prostej to inaczej wnioskowanie, na które składa się zestaw przesłanek, z których logicznie wynika wniosek (lub które uprawdopodobniają wniosek)
 - b) argumentacja składająca się z więcej niż jednego wnioskowania prostego to argumentacja złożona (o strukturze złożonej). Tego typu argumentacja jest jedną z postaci argumentacji pogłębionej
 - c) termin „kontrargument” („zarzut”) należy rozumieć dwojako:
 - jako twierdzenie (lub twierdzenia) osłabiające lub obalające uzasadnienie określonej tezy
 - jako wnioskowanie na rzecz tezy przeciwnej.
3. Ocena argumentacji (argumentów i kontrargumentów lub odpowiedzi na zarzuty) polega na rozstrzygnięciu trzech kwestii:
 - a) czy argumentacja ma charakter funkcjonalny
 - b) czy argumentacja ma charakter pogłębiony
 - c) czy argumentacja jest poprawna logicznie, zatem czy między przesłankami a wnioskiem (tezą uzasadnianą), zachodzi związek uprawniający do uznania tego wniosku (poprawność formalna wnioskowania).
4. Argumentacja zdającego (argument, kontrargument lub odpowiedź na zarzut) jest:
 - a) funkcjonalna, gdy stanowi część wyводу zdającego
 - b) jest pogłębiona, gdy ma postać poprawnej argumentacji o strukturze złożonej lub gdy ma postać poprawnego wnioskowania prostego, powiązanego z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego wnioskowania.
5. Rozumowanie zdającego jest oceniane pod względem poprawności logicznej w kontekście wystąpienia błędów logicznych, w tym takich jak: błąd formalny, błędne

koło w rozumowaniu, wieloznaczność.

6. Brak funkcjonalnego argumentu w wypracowaniu skutkuje przyznaniem 0 punktów w pozostałych aspektach oceny uzasadnienia (kontrargumentacja i odpowiedź na zarzuty).

2.4. Nawiązania kulturowe

Funkcjonalne, rzetelne oraz pogłębione przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego ALBO funkcjonalne i rzetelne przywołanie co najmniej dwóch kontekstów pozafilozoficznych.	2 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego.	1 pkt
Brak przywołania kontekstu pozafilozoficznego ALBO przywołanie kontekstu pozafilozoficznego niespełniające warunku funkcjonalności i rzetelności.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.4. – Nawiązania kulturowe)

Przywołanie przez zdającego kontekstu pozafilozoficznego polega na odwołaniu się do wiedzy z innych dziedzin kultury (np. tekstu kultury, badań naukowych, wydarzeń historycznych):

- a) przywołanie jest funkcjonalne, gdy stanowi element wyводу zdającego
- b) przywołanie jest rzetelne, gdy nie zawiera błędów rzeczowych lub logiczno-językowych utrudniających lub uniemożliwiających zrozumienie przedstawionej myśli
- c) przywołanie jest pogłębione, gdy stanowi część wyводу zdającego i jest powiązane z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego wyводу.

3. Kompozycja i spójność wypowiedzi

Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, a wywód zdającego – spójny.	4 pkt
Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, lecz zawiera jedno zaburzenie spójności ALBO wypracowanie jest spójne, lecz zawiera jedno zaburzenie kompozycji.	3 pkt
Wypracowanie zawiera jedno zaburzenie kompozycji oraz jedno lub dwa zaburzenia spójności.	2 pkt
Wypracowanie zawiera więcej niż jedno zaburzenie kompozycji oraz najwyżej dwa zaburzenia spójności ALBO wypracowanie zawiera najwyżej jedno zaburzenie kompozycji oraz więcej niż dwa zaburzenia spójności.	1 pkt
Wypracowanie zawiera więcej niż jedno zaburzenie kompozycji oraz więcej niż dwa zaburzenia spójności.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 3. – *Kompozycja i spójność wypowiedzi*)

1. Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, gdy zawiera wyraźnie wyodrębnione i poprawnie napisane części strukturalne: wstęp, rozwinięcie i zakończenie.
2. Poprawnie napisane wypracowanie nie zawiera żadnego z wymienionych poniżej zaburzeń, które uznaje się za istotne zaburzenia kompozycji:
 - a) brak wstępu lub brak we wstępie jednego z dwóch istotnych jego elementów
 - b) brak rozwinięcia lub brak podziału na akapity (co najmniej trzy)
 - c) brak zakończenia lub pojawienie się w zakończeniu nowego i istotnego dla wyводу zdającego wątku (np. nowego argumentu).
3. Poprawnie napisany wstęp zawiera:
 - a) wyjaśnienie tematu wypracowania
 - b) sformułowanie tezy zdającego.
4. Rozwinięcie jest poprawnie napisane, gdy składa się z logicznie uporządkowanych części składowych (zdań, akapitów), tworzących wywód zdającego.
5. Poprawnie napisane zakończenie zawiera rzetelne podsumowanie wyводу przeprowadzonego przez zdającego.
6. Wypracowanie jest spójne, gdy między jego równorzędnymi logicznie członami (pojedynczymi zdaniami lub akapitami) – wziętymi w pełnym ich kontekście – nie zachodzą sprzeczności, a między jego członami logicznie nierównorzędnymi zachodzą związki wynikania logicznego lub związki pokrewne.
7. Gdy w wypracowaniu występuje ewidentna sprzeczność (między zdaniami lub akapitami) lub ewidentny błąd *non sequitur* lub *ignoratio elenchi*, to mamy do czynienia z istotnymi zaburzeniami spójności.

4. Język wypowiedzi

Wypracowanie jest napisane językiem w pełni komunikatywnym; dopuszczalne 3 błędy językowe.	2 pkt
Wypracowanie jest napisane językiem w większości komunikatywnym; dopuszczalne od 4 do 8 błędów językowych.	1 pkt
Wypracowanie jest napisane językiem niekomunikatywnym lub zawiera więcej niż 8 błędów językowych.	0 pkt

Uwagi

1. Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna (w rozumieniu czytelności zapisu), egzaminator oceni ją na 0 pkt.
2. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 pkt w każdym kryterium.
3. Jeżeli wypowiedź zawiera mniej niż 300 wyrazów, jest oceniana wyłącznie w kryteriach: *Spełnienie formalnych warunków polecenia* oraz *Kompetencje filozoficzne i kulturowe*. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
4. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika, zadania zawartego w arkuszu egzaminacyjnym lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas egzamin z filozofii, w przypadku takiego zdającego, zostanie unieważniony.

5. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocenie.